

NEGOCJACJE KLIMATYCZNE OKIEM MŁODYCH

2022

Raport przygotowany we współpracy:

Młodzieżowa
Rada Klimatyczna

Publikacja ta jest zbiorem opinii i sugestii przedstawicieli oraz przedstawicielek młodego pokolenia zaangażowanych w liczne młodzieżowe ruchy i organizacje działające na rzecz klimatu w Polsce.

Kryzys klimatyczny od lat nie jest tylko wizją katastrofy, która może wydarzyć się w przyszłości, ale rzeczywistym problemem, który dotyka nas na codzień. Młodzi ludzie na całym świecie kształcą się, wychodzą na ulice podczas strajków, bądź biorą udział w lokalnych czy międzynarodowych wydarzeniach na rzecz klimatu, aby mieć wpływ na kształtowanie polityk klimatycznych. Uważamy, że do kreowania sprawiedliwych i efektywnych rozwiązań, niezbędne jest uwzględnienie młodzieży oraz jej postulatów. Dlatego postanowiliśmy stworzyć raport, który uwzględni nasze pomysły oraz propozycje rozwiązań istotnych dla nas problemów. Jako aktywistki i aktywiści oraz młode ekspertki i młodzi eksperci chcemy, by zdanie polskiej młodzieży było słyszane również podczas międzynarodowych negocjacji, dlatego ten dokument przekazaliśmy polskim negocjatorom przed rozpoczęciem sesji SBs56 w Bonn. Jesteśmy przekonani, że holistyczne spojrzenie na temat katastrofy klimatycznej jest w stanie skutecznie mitygować jej skutki, dlatego w raporcie przedstawiamy szeroki zakres tematów - od kwestii transformacji rolnictwa, aż po edukację klimatyczną. Zapraszamy do lektury!

„Widzę, jak młodzi ludzie dostarczają rozwiązań i odpowiedzi, nawołując do zwiększonej odpowiedzialności, wymagając natychmiastowego działania. Mają w tym rację. Moje pokolenie zawiodło w wypełnieniu powierzonego nam zadania – ochrony planety. To musi się zmienić.”

ANTONIO GUTERRES,
SEKRETARZ GENERALNY ONZ

ZAANGAŻOWANIE MŁODZIEŻY I CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU (SDG)

Jest 17 celów SDG i 169 celów w sumie. Choć wszystkie są ważne i wzajemnie powiązane, niektóre będą bardziej istotne dla nas, młodych mieszkających w Polsce. Te najważniejsze, do których nawiązuje raport, przedstawione są poniżej; niemniej wierzymy, że zrównoważony rozwój osiągniemy tylko wtedy, kiedy uda nam się osiągnąć wszystkie cele!

SZÓSTY RAPORT IPCC W LICZBACH

Nie jest zbyt kolorowo, a nauka to potwierdza. Zgodnie z informacjami opublikowanymi w szóstym raporcie IPCC (Międzynarodowego Zespołu ds. Zmian Klimatu) - jednym z najbardziej rzetelnych źródeł wiedzy o klimacie na świecie, zmiany klimatu postępują w zatrważającym tempie, a nasze działania nie wydają się wpływać pozytywnie na tę sytuację. Co to oznacza w liczbach?

- Przy wzroście temperatury o 1,5 st. C zginie od 70 do 90% rafy koralowej
- Aż o 24% wzrośnie ryzyko wystąpienia powodzi na Świecie
- Próba adaptacji w rolnictwie i naprawienia szkód w uprawach przyniesie dodatkowe 63 biliony \$ strat
- 0,95 biliona ludzi będzie narażonych na susze

1,1 st. C
o tyle już wzrosła
temperatura na Ziemi

32-132 mln
ludzi znajdzie się
w skrajnej biedzie

Dlaczego piszemy o tym we wstępie do naszej publikacji? Uważamy, że nauka powinna kreować wszystkie decyzje podejmowane na rzecz ochrony Planety, a dane i informacje o zmianach klimatu, przygotowywane przez światowej klasy naukowców, winny znaleźć się na każdym stole negocjacyjnym i stanowić podstawę do dyskusji.

3,3 BLN

ludzi zamieszkuje w rejonach
wysoce wrażliwych na skutki
zmian klimatu

SPIIS TREŚCI

8

Ścieżka transformacji sektora rolniczego

10

Unijna wspólna polityka żywności

13

Zachowanie globalnej bioróżnorodności, ze szczególnym uwzględnieniem hotspotów

15

Globalny sojusz dla bioróżnorodności

16

Morska energetyka wiatrowa

18

Problematyka śladu węglowego

20

Natychmiastowe opracowanie szczegółowego planu sprawiedliwej transformacji gospodarki

22

Transformacja sektora transportu w ujęciu krajowym i lokalnym

24

Efektywność energetyczna jako kluczowy aspekt dekarbonizacji gospodarki

27

Energetyka jądrowa

29

Udział miast w dyplomacji klimatycznej

31

Zwiększenie znaczenia oceanów w rozmowach o klimacie

33

Edukacja klimatyczna

34

Zaangażowanie młodzieży w politykę i negocjacje klimatyczne

1. ŚCIEŻKA TRANSFORMACJI SEKTORA ROLNICZEGO

DO RZECZYWISTOŚCI NEUTRALNOŚCI EMISYJNEJ I POZYTYWNOŚCI NATURALNEJ, W KTÓREJ ROLNIK JEST W CENTRUM

Autor: European Carbon Farmers

Prawdopodobnie nie ma innej branży na świecie poza rolnictwem, która ma tak znaczący wpływ nie tylko na klimat, ale również na stabilność i odporność ekosystemów oraz osiągnięcie Celów Zrównoważonego Rozwoju, zwłaszcza w Dekadzie Działania ONZ. Dlatego - od lat - rolnictwo jest częścią procesu klimatycznego i w tym dokumencie zachęcamy Negocjatorów Rzeczypospolitej Polskiej do kontynuacji wzrostu znaczenia branży i rolników w procesie klimatycznym poprzez aktywne uczestnictwo w istniejących procesach w dyplomacji klimatycznej prowadzonej przez UNFCCC, a także strategiczne i proaktywne wsparcie nowych procesów w ramach rozmów negocjacyjnych.

POSTULUJEMY O KONTYNUACJĘ WZROSTU ZNACZENIA BRANŻY I ROLNIKÓW W PROCESIE KLIMATYCZNYM POPRAWIE:

(1.) Aktywny udział w procesie Koronvivia Joint Work on Agriculture włącznie z informowaniem i zaangażowaniem, na przykład poprzez okrągłe stoły, opinii publicznej - zwłaszcza rolników - w ten proces, który jest jedynym formalnym sposobem adresowania spraw dotyczących branży rolnej w ramach procesu UNFCCC.

(2.) Aktywne wsparcie oraz współpracę z działaniami podejmowanymi przez Non-Parties to the Convention, których zaangażowanie w proces wspierane jest przez High Level Champions on Climate Action, a w szczególności kampanii Race to Zero, Race to Resilience oraz Glasgow Financial Alliance for Net Zero.

(3.) Wspieranie procesu zwiększania sekwestracji dwutlenku węgla w rolniczej glebie, którego rezultatem było powołanie do życia Inicjatywy 4p1000 na COP21 w Paryżu. Kontynuacją tego procesu jest powołana do życia w ramach United Nations Food Systems Summit, Koalicja CA4SH: Coalition of Action for Soil Health. Konkretnie zwracamy się z prośbą do Negocjatorów Rzeczypospolitej Polskiej o podpisanie Rezolucji na temat Zdrowia Gleby zaproponowanej przez CA4SH na COP27.

Znając realia procesu klimatycznego UNFCCC, limitujemy nasze rekomendacje do trzech - wymienionych powyżej - i zapewniamy Państwa o pełnej gotowości do wsparcia Państwa pracy na rzecz Rzeczypospolitej Polskiej w jakiegokolwiek formie i czasie procesu klimatycznego.

Jednocześnie pragniemy wyrazić wdzięczność za Państwa służbę na rzecz obecnych i przyszłych pokoleń oraz środowiska naturalnego - dziękujemy!

Znacznie obszerniejsza analiza obecnej sytuacji rolnictwa w procesie klimatycznym oraz propozycje kompleksowych działań w tym obszarze znajdują się w propozycji oraz apelu o powołanie do życia Grupy Roboczej ds. Rolnictwa Neutralnego Klimatycznie i Pozytywnego Przyrodniczo przedstawionej przez Mateusza Ciasnocha oraz European Carbon Farmers w grudniu 2021 roku na ręce - między innymi - Pana Prezydenta oraz Pana Premiera Rzeczypospolitej Polskiej. Dokument znajduje się tutaj w polskiej wersji językowej oraz tutaj w angielskiej wersji językowej.

2. UNIJNA WSPÓLNA POLITYKA ŻYWNOŚCI / COMMON FOOD POLICY

Autor: Green REV Institute/Future Food 4 Climate

(1.) Zainicjowanie programu promującego dietę roślinną jako sposób żywienia sprzyjający zdrowiu człowieka, ochronie środowiska, ale także jako sposób przeciwdziałania rosnącemu głodowi na świecie - produkcja żywności pochodzenia zwierzęcego wymaga zużycia wielu surowców w tym: wody, gleby, paszy (zboża). Według analizy przeprowadzonej przez Światowe Forum Ekologiczne tylko 1/3 całkowitej globalnej produkcji zboża mogłaby wyżywić aż 4 miliardy ludzi. Jednak na ten moment zboża te są przekazywane na wyżywienie zwierząt tzw. hodowlanych.

(2.) Ustalenie globalnego projektu na rzecz wygaszania przemysłowej hodowli zwierząt z uwzględnieniem takich aspektów jak życie i zdrowie ludzi wokół ferm przemysłowych, wpływ funkcjonowania takich fabryk na środowisko, zanieczyszczenie wody, powietrza, gleby oraz koszty opieki zdrowotnej związane ze spożywaniem mięsa, nabiału i jaj - projekt ten wpisuje się w strategię Od pola do stołu, EU Farm 2 Fork przyjętą przez PE 20 X 2021 r., w której określono potrzebę zapewnienia obywatelom i obywatelkom UE dostępu do bezpiecznej, pełnowartościowej żywności, produkowanej w odpowiedzialny klimatycznie, społecznie i zdrowotnie sposób.

(3.) Wyznaczenie mapy drogowej zrównoważonego systemu żywnościowego obejmującej - przy połączeniu obszarów wypasu zwierząt z obszarami uprawy paszy dla zwierząt, okazuje się, że łącznie 80% wszystkich gruntów rolnych jest wykorzystywanych pod hodowlę zwierząt.

(4.) Włączenie wszystkich aktorów publicznych: samorządy, rząd, placówki oświaty, szpitale i opracowanie i wdrożenie programów w zakresie zrównoważonego systemu żywności: edukacja (w ramach edukacji klimatycznej, zdrowotnej oraz praw człowieka i praw zwierząt), posiłki w szkołach, szpitalach, więzieniach - wszystkich instytucjach publicznych, zalecenia żywnościowe na poziomie centralnym. Analizy pokazują, że mięso dostarcza zaledwie 37% zapotrzebowania na białko w skali globalnej. Pomimo tego produkcja mięsa wzrasta z tendencją o powiększenie się o kolejne 40 milionów ton do 2029 roku. Jednocześnie Polska jest liderką w hodowli kurczaków w Unii Europejskiej.

(5.) Zamykanie ferm przemysłowych i zakaz otwierania nowych ferm przemysłowych - ze względu na ryzyka dla ludzi, cierpienie zwierząt, bioróżnorodność, środowisko naturalne, zdrowie - muszą być zamykane, a nowe inwestycje nie mogą powstawać. W ramach Europejskiej Oceny Dotyczącej Azotu wykazano, że co roku emisja amoniaku, która w większości jest efektem hodowli zwierząt powoduje szkody w wysokości od 70 do 320 milionów euro. Analizując Wspólną Politykę Rolną, około 20% całkowitego rocznego budżetu przeznaczana się na wsparcie obecnego systemu żywności, co podtrzymuje produkcję w Europie na dotychczasowych zasadach, tzn. w oparciu o produkcję zwierzęcą.

(6.) Wprowadzenie Wspólnej Polityki Żywności (Common Food Policy) zamiast Wspólnej Polityki Rolnej.

- (7.) Należy włączać obszary wiejskie, które stanowią 83% całkowitej powierzchni Unii Europejskiej, do polityk społecznych a w ramach Wspólnej Polityki Żywności musi być przeprowadzona sprawiedliwa transformacja systemu żywności do roślinnego.
- (8.) Przekierowanie wszystkich funduszy na wsparcie dla rolników, którzy przejdą na rolnictwo roślinne, rozwój sektora żywności roślinnej, edukacji klimatycznej, działań mających na celu odbudowę bioróżnorodności i terenów po fermach. Fundusze wspierające na poziomie UE, państw sektor zwierzęcy powinny być przekierowane do sektora roślinnego. Przejście na dietę wegańską mogłoby zredukować poziom emisji o 70%.
- (9.) Zainicjowanie przeglądu legislacji dla zrównoważonego systemu żywności: przykładowo ustawa antyodorowa, zmiana rozporządzeń dot. żywienia zbiorowego, etc. Każda część legislacji powinna być zweryfikowana pod względem spełniania lub niespełniania road map zmiany do zrównoważonego systemu żywności. Obecny system produkcji żywności, który jest znacznie oparty na hodowli zwierząt odpowiada za 36% zużycia wody w celach konsumpcyjnych w UE. Liczba ta wzrasta nawet do 60% w miesiącach cieplejszych. Jednocześnie warto zaznaczyć, że niedobór wody jest zwiększającym się problemem w skali Unii Europejskiej i dotyka 20% powierzchni Wspólnoty.

3. ZACHOWANIE RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM OCHRONY
HOTSPOTÓW BIORÓŻNORODNOŚCI I RENATURYZACJI

Autorka: Julia Gałosz

Niezbędnym dla istnienia ekosystemów ziemskich odgrywających duże znaczenie dla procesów biogeochemicznych zachodzących na Ziemi, jest zachowanie różnorodności biologicznej. Na kolejnej stronie prezentujemy nasze postulaty w tym zakresie nawołując do szczególnej ochrony tzw. hotspotów oraz zwiększenia stopnia renaturyzacji.

- (1.) Zaprzestanie fragmentacji siedlisk (zwłaszcza zwierzęcych). Plany zagospodarowania przestrzennego powinny opierać się również o wiedzę biologiczno-ekologiczną. Jeśli niemożliwe jest zaplanowanie infrastruktury pozostawiającej naturalne korytarze ekologiczne, należy stworzyć je sztucznie. Sztucznie tworzone korytarze ekologiczne powinny również powstawać w miejscach już zagospodarowanych, tak aby dać możliwość przepływu genów między populacjami. Fragmentacja siedlisk prowadzi do zmniejszenia się puli genetycznej populacji, co prowadzi do narażenia poszczególnych grup oraz zmniejsza ich zdolności adaptacyjne.
- (2.) Tworzenie jak największej liczby przyjaznych faunie i florze miejsc w miastach np. zielone dachy z roślinnością łąkową, dające potencjalne środowisko dla zapylaczy i innych owadów, pozostawianie martwego drewna i nieużytków w parkach miejskich, w miarę możliwości pozostawianie nieużytków ekologicznych na obrzeżach miast, które mogą służyć jako siedlisko dla mniej podatnych na zanieczyszczenia roślin i zwierząt oraz pełnić rolę stref buforowych.
- (3.) Zminimalizowanie wprowadzania gatunków obcych oraz nasilenie zabiegów przeciwdziałających rozprzestrzenianiu się gat. inwazyjnych. Edukacja społeczności w zakresie gatunków obcych i inwazyjnych.
- (4.) Zwiększenie powierzchni obszarów Natura2000 jako ostoi bioróżnorodności w Polsce i Europie. Zaproponowanie stworzenia podobnej inicjatywy globalnie w celu zmniejszenia antropopresji.
- (5.) Renaturyzacja rzek i terenów przyległych, jako zabieg poprawiający stan różnorodności biologicznej, zwiększenie retencji wody oraz zapobieganie negatywnym skutkom zjawisk ekstremalnych takich jak np. ulewne deszcze i powodzie.
- (6.) Szczególna ochrona, renaturyzacja oraz wsparcie dla tworzenia torfowisk, z uwagi na ich szczególną zdolność absorpcji i magazynowania dwutlenku węgla.
- (7.) Tworzenie nowych form ochrony, bądź implikowanie istniejących już form w hotspotach różnorodności biologicznej zwłaszcza w strefie równikowej, strefach zwrotnikowych oraz podzwrotnikowych z uwzględnieniem ochrony wszystkich organizmów żywych (włącznie z bakteriami, grzybami i glonami), których część nie została jeszcze odkryta, a te strefy niosą ogromny potencjał badawczy.

GLOBALNY SOJUSZ DLA BIORÓŻNORODNOŚCI

Autor: Green REV Institute/Future Food 4 Climate

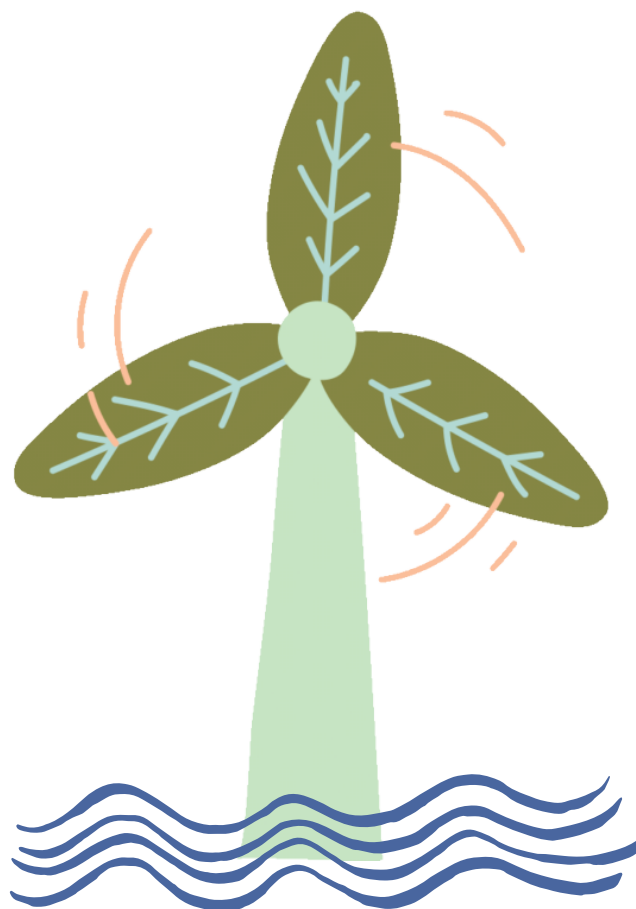
(1.) Zainicjowanie funduszu oraz sojuszu - koalicji państw odbudowy bioróżnorodności w ramach oddziaływania rolnictwa ze szczególną uwagą na wpływ hodowli zwierząt oraz wylesiania na rzecz uprawy paszy dla zwierząt tzw. hodowlanych - według badań przeprowadzonych w Europie sektor hodowli zwierząt odpowiada za 78% utraty bioróżnorodności na lądzie oraz 80% zakwaszenia gleby i zanieczyszczeń powietrza (biorąc pod uwagę emisję amoniaku i tlenków azotu). Jednocześnie jest odpowiedzialny za wytwarzanie 73% całkowitych zanieczyszczeń wód (azot oraz fosfor). Fundusz odbudowy bioróżnorodności byłby jednym z działań globalnego/międzynarodowego porozumienia na rzecz odbudowy bioróżnorodności, utraconej i niszczonej przez sektor hodowlany. Inne działania to: legislacja na poziomie UE, która wzmacniałaby i ustanowiła nową ścisłą ochronę gruntów i obszarów, przed wykorzystaniem przez sektor hodowlany (pasza, ферmy).

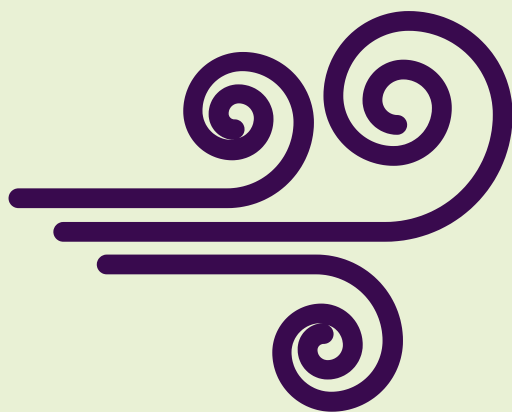
(2.) Wyznaczenie precyzyjnego poziomu redukcji emisji gazów cieplarnianych z sektora rolnego, ze szczególnym uwzględnieniem emisji pochodzącej z hodowli zwierząt i produkcji zwierzęcej - sektor produkcji zwierzęcej, sektor hodowlany odpowiada za 12-17% całkowitych emisji gazów cieplarnianych w Unii Europejskiej;

4. MORSKA ENERGETYKA WIATROWA

Autor: Młodzieżowa Rada Klimatyczna

(1.) Morska energetyka wiatrowa powinna stanowić podstawę źródeł energii odnawialnej w krajach o potencjale morskim (posiadające dostęp do morza lub oceanu ze względną ciągłością wiatru). Offshore powinien jednak być uzupełniony innymi źródłami energii mogącymi pracować w podstawie systemu elektroenergetycznego, takimi jak atom.

- (2.) Rozwój tego sektora powinien umożliwiać inwestycje krajowym firmom, zachęcając je jednak do korzystania z kapitału ludzkiego i technologicznego z zagranicy. Taki rozwój, oparty na krajowej gospodarce, ale uwzględniający wymianę doświadczeń z innymi krajami, powinien być rozpisany w planach wieloletnich (w tym w planach zagospodarowania przestrzennego dla zbiorników morskich) i przygotowanych w ramach grup eksperckich angażując w prace ekspertów ze świata biznesu, administracji, nauki oraz młodych absolwentów.
- (3.) Istotnym jest także zadbanie o odpowiednie przygotowanie młodych ludzi poprzez tworzenie branżowych kierunków na uniwersytetach, tym samym kształcąc specjalistyczną kadrę przyszłości.
- (4.) Wszelkie inwestycje w morską energetykę wiatrową muszą odbywać się z poszanowaniem środowiska naturalnego, z uwzględnieniem wpływu na ekosystemy morskie. Inwestycje takie powinny w swoim planie zawierać kroki poczynione w kierunku zmniejszenia zanieczyszczenia hałasem oraz niwelowania kumulacyjnych efektów środowiskowych. Ponadto ustalenie miejsc inwestycji powinno być poprzedzone inwentaryzacjami środowiskowymi (ze szczególnym uwzględnieniem szlaków migracyjnych ptaków i zwierząt morskich). Koniecznym jest zaangażowanie w ten proces rybaków, którzy mogą być szczególnie dotknięci powstawaniem morskich farm wiatrowych - istotnym tutaj jest poszerzenie badań nt. współistnienia rybołówstwa i morskich farm wiatrowych.

5. PROBLEMATYKA ŚLADU WĘGLOWEGO

PRZYJMOWANIE ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA EMISJE I SZKODY ŚRODOWISKOWE

Państwa, podejmując cele klimatyczne, powinny w metodologii badania skali jego redukcji uwzględniać wpływ całego procesu produkcyjnego poszczególnych dóbr. Nie może dochodzić bowiem do sytuacji, gdy produkcję, która generuje wysokie emisje, przenosi się do państw o mniej rygorystycznych przepisach dotyczących ochrony środowiska naturalnego i klimatu. Trzeba skrupulatnie liczyć każdą porcję zanieczyszczeń, która trafia do środowiska, także w przypadku dóbr importowanych.

Zrównoważone zasady rozwoju nakazują, by zaprzestać optymalizacji procesu wytwórczego i logistycznego kosztem ochrony klimatu. Dlatego też należy zwracać uwagę, że konsumpcja dóbr niesie za sobą wiele kosztów środowiskowych. Należy więc rzetelnie informować o rzeczywistym wpływie produkcji i transportu danego dobra. Dalej, należy też wdrożyć politykę wsparcia dla produkcji lokalnej, która jest w stanie umieścić skutki produkcji dóbr w miejscu ich konsumpcji. Jeśli jest to niemożliwe - należy dążyć do stworzenia systemu kompensacji dla miejsc szczególnie silnie eksploatowanych.

Ważną rzeczą jest budowa społeczeństwa, które w swojej świadomości zna wartość zrównoważonego rozwoju. Dzięki temu będzie ono mogło prowadzić zrównoważoną konsumpcję, co niewątpliwie ograniczy jego wpływ na środowisko. Nie może się to odbyć jednak bez zmiany zasad wytwarzania dóbr - producenci nie mogą czekać na zmiany zachowań konsumentów. Należy wyjść poza paradygmat opłacalności. Biznes powinien wziąć odpowiedzialność za to co i jak wytwarza oraz jak to dostarcza. Zasadniczym krokiem jest optymalizacja śladu węglowego - ograniczenie emisji poprzez lepsze (bardziej sprawne) procesy. Dalej istotnym jest wydłużenie żywotności produktów oraz ogólna poprawa ich walorów.

6. NATYCHMIASTOWE OPRACOWANIE SZCZEGÓŁOWEGO PLANU

SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI GOSPODARKI

Autorka: Katarzyna Niemier

Nie mają sensu nasze dywagacje nad datami odejścia od węgla, dacie końcowej transformacji gospodarki na zeroemisyjny model, jeśli tej transformacji w ogóle nie rozpoczniemy. Elementem, którego zdecydowanie brakuje w deklaracjach ze strony administracyjnej jest szczegółowy plan dekarbonizacji krok po kroku.

Absolutnym minimum jest wyznaczanie celów półrocznych - według głosu naukowców z całego świata, w tym Polski, takich półroczy zostało nam jedynie 15. Dlatego, aby zapewnić udany start i nie opóźniać i tak już bardzo opóźnionego procesu należy:

- (1.) **Natychmiast powołać zespół ekspercki, który będzie nadrzędnym organem czuwającym nad tworzeniem planu odejścia od paliw kopalnych krok po roku, rok po roku. Ten zespół powinien mieć prawną, jasno sformułowaną rolę nadzorczą i prawo ostatecznego decydowania o punktach planu.**
- (2.) **Zapewnić odpowiedni wkład mieszkańców regionów, dla których opracowujemy plan, nie tylko przedstawicielski, ale partycypacyjny. Na każdym etapie tworzenia planu, proces zbierania pomysłów powinien zacząć się od wysłuchania głosu mieszkańców, pracowników i przedsiębiorców danego regionu.**
- (3.) **Równolegle: pochylić się nad rozwiązaniami już proponowanymi przez pozarządowe jednostki, takie jak Spółdzielcza transformacja: Operacjonalizacja sprawiedliwej transformacji dla regionów węglowych w Polsce wydane przez CoopTech Hub. Z pewnością nie jest to jedyna publikacja tego typu, dlatego należy przede wszystkim zebrać eksperckie rozwiązania i czerpać z przemysłanych pomysłów.**
- (4.) **Wyłączyć z planowania podmioty związane w jakikolwiek sposób z przemysłem paliw kopalnych. To absolutna podstawa, jeśli chcemy przestać udawać, że robimy coś dla klimatu systemowo. Bogate firmy paliwowe doskonale sobie poradzą w zmieniającym się świecie, od ponad 50 lat się do tego przygotowują. Nie poradzą sobie za to społeczności górnicze, okłamywane przez kolejne rządy i "umowy społeczne", nie poradzą sobie pracownicy sektora pierwszej potrzeby, ani niezamożni mieszkańcy mniej rozwiniętych gospodarczo obszarów. Potrzeby osób najmniej zamożnych muszą stanąć na pierwszym miejscu. Ich perspektywa może być także bardzo pomocna przy planowaniu dla większych obszarów (województwa, czy cały kraj), ponieważ podniesienie poziomu życia obejmuje wszystkich.**
- (5.) **Powołać grupę ewaluacyjną, stworzoną zarówno z ekspertek jak i mieszkańców oraz aktywistek. Zadaniem tej grupy będzie sprawdzanie pod koniec każdego okresu planowania, czy wszystkie zaplanowane elementy urzeczywistniły się. Dzięki takiemu procesowi zdecydowanie łatwiej będzie skalować działania, a także przekazywać plany pomiędzy kadencjami oraz okresami sprawowania kierownictwa nad projektem.**

7. TRANSFORMACJA SEKTORA TRANSPORTU

W UJĘCIU KRAJOWYM I LOKALNYM

Autor: Wojciech Stangierski

Transport drogowy powszechnie wymieniany jest jako jeden z najbardziej emisyjnych sektorów, odpowiadając za ponad 16% całkowitej krajowej rocznej emisji CO₂, w obrębie których 46% stanowi udział samochodów osobowych (dane KOBiZE, IOŚ-PIB). Reforma transportu ma znaczący potencjał mitygacyjny, a jej założenia zawierane są w każdej podejmowanej polityce klimatycznej i planach adaptacji. Aparat narzędzi technologicznych i legislacyjnych umożliwia aktualnie konsekwentne zmiany w tym sektorze i nadal jest rozwijany. Reforma transportu stanowi więc działanie względnie łatwo osiągalne, a konieczne, biorąc pod uwagę perspektywę rozwoju, podejmowane polityki klimatyczne oraz nastroje społeczne. Szczególne znaczenie ma to ostatnie, z racji na fakt, że zmiany w tym sektorze dotyczyć będą bezpośrednio całego społeczeństwa i pokrywają się z kwestiami polityki społecznej.

KLUCZOWE JEST OBRANIE DWÓCH ŚCIEŻEK DZIAŁANIA, O ZAKRESIE LOKALNYM I KRAJOWYM:

(1.) Polityka lokalna:

Celem ograniczenia intensywności ruchu drogowego konieczna jest minimalizacja zapotrzebowania na ruch samochodowy wśród społeczności lokalnej. Środki do osiągnięcia tego celu stanowią m.in. rozwój komunikacji zbiorowej i ogólnie rozumianego transportu publicznego oraz planowanie przestrzenne jednostek miejskich zgodnie z ideą miasta 15-minutowego.

Ograniczenie ruchu drogowego w jednostkach aglomeracji miejskich wprowadzane może być odgórnie, drogą instytucjonalną, poprzez wyznaczanie stref zamkniętych na ruch zmotoryzowany i ograniczanie dostępu pojazdów spalinowych. Model taki funkcjonuje w większości metropolitalnych miast zachodnich – sztandarowy przykład stanowi Amsterdam, gdzie funkcjonują limity wstępu pojazdów spalinowych do miasta w oparciu o emisyjność silnika zgodnie z normą Euro 6.

Inny przykład racjonalnej polityki ograniczenia transportu zmotoryzowanego stanowi Bukareszt, w którym funkcjonuje system wyłączania określonych ulic z ruchu drogowego na okres weekendu, udostępniając przestrzeń w pełni obywatelom.

(2.) Polityka krajowa:

W ujęciu państwowym konieczne jest skupienie się na przemysłowym aspekcie transportu. Konieczne jest ograniczenie emisji związanych z prowadzonym eksportem i, co za tym idzie, dekarbonizacja floty transportowej i kanałów transportu lotniczego.

W świetle społecznym polityka państwowa musi wspierać reformy planowane w obrębie lokalnym, poprzez cykl projektów funduszy i dofinansowań umożliwiający kompleksową realizację zakładanych celów. Oznacza to potrzebę zwiększenia finansowania jednostek samorządowych w zakresie reformy sektora transportu. Innym działaniem wspomagającym są szeroko zakrojone kampanie społeczne i edukacyjne, zwiększające świadomość społeczną na temat kwestii transportu indywidualnego i ekologicznych alternatyw dla wysokoemisyjnych pojazdów spalinowych.

Za szczególnie kluczową uważa się kwestię ogólnokrajowej infrastruktury transportu zbiorowego, takiego jak sieci kolejowe. Ich rozwój jest konieczny dla spełnienia przyjętych założeń ograniczenia emisji i podniesienia standardu życia.

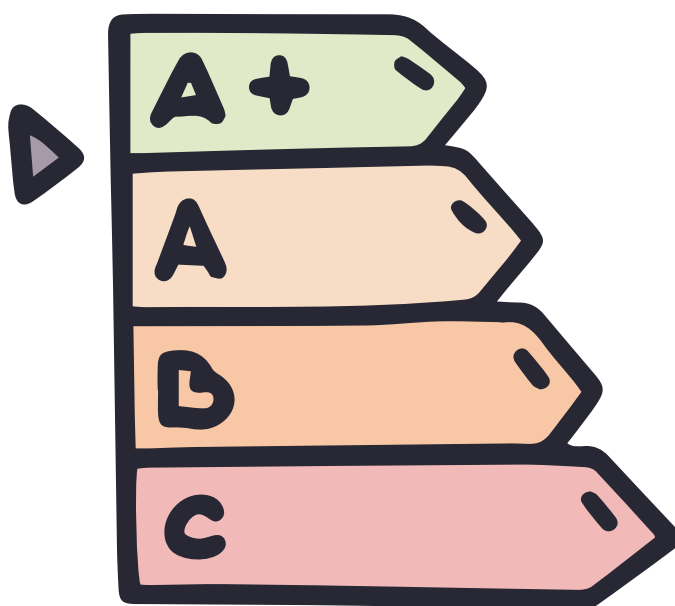
W ujęciu ekonomicznym, należy zwrócić uwagę na udział koncernów paliwowych w gospodarce krajowej. Potrzebne jest podjęcie działań ograniczających finansowanie spółek naftowych i minimalizacji zapotrzebowania na paliwa tradycyjne, kierując się w stronę pożądaną elektryfikacji sektora transportu.

8. EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA

JAKO KLUCZOWY ASPEKT DEKARBONIZACJI GOSPODARKI

Autor: Jakub Seredyński

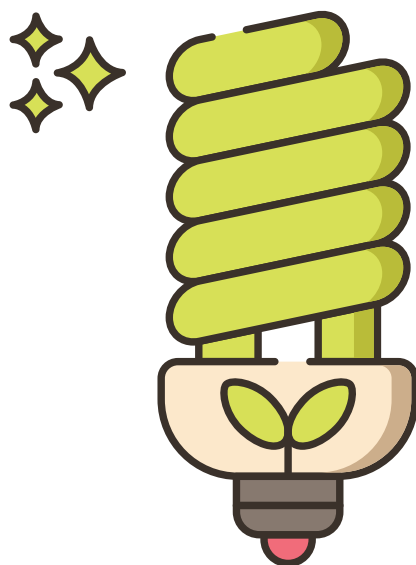
Efektywność energetyczna stanowi jeden z fundamentów, na których opierać się musi dekarbonizacja gospodarki. Jej zwiększenie jest procesem wielopłaszczyznowym, niezwiązanym z implementacją żadnej konkretnej technologii lub modernizacją wybranego sektora i ze względu na to wymaga szczególnej uwagi. Spowolnienie tempa wzrostu zapotrzebowania na energię w gospodarce wiąże się jednak także z wielowymiarowymi korzyściami, do najważniejszych należy nie tylko redukcja emisji gazów cieplarnianych ale także zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego kraju czy poprawa jakości powietrza.

Pierwszym aspektem, na który należy zwrócić uwagę, jest konieczność ścisłej współpracy z organami Unii Europejskiej przez Polskę. W 2021 roku, w ramach prac nad pakietem "Osiągnięcie Europejskiego Zielonego Ładu" Komisja Europejska zaproponowała rewizję dyrektywy o efektywności energetycznej. Zgodnie z jej propozycją, aby przygotować państwa członkowskie do realizacji celu redukcji emisji gazów cieplarnianych o 55% do 2030 roku w porównaniu z poziomami z 1990 i osiągnięcie neutralności klimatycznej do roku 2050 konieczna jest redukcja zużycia energii pierwotnej i końcowej odpowiednio o 39% i 36% do roku 2030, względem zaktualizowanych prognoz bazowych z roku 2020.

Rekomendowane jest dostosowanie Polskiej strategii działań w obszarze efektywności energetycznej do tych zaleceń (w szczególności aktualizacja dokumentu PEP2040). Aktualne deklaracje Polski (zawarte w PEP2040) ustanawiają krajowy cel w zakresie poprawy efektywności energetycznej do 2030 r. na poziomie 23% w odniesieniu do prognoz zużycia energii pierwotnej opracowanych przez Komisję Europejską w 2007 roku. Realizacja tej rekomendacji pozwoli nie tylko narzucić bardziej ambitne plany w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych czy polepszenia jakości powietrza, ale też uniknąć potencjalnych konfliktów z organami UE w przyszłości.

Kolejnym aspektem jest wymiar społeczny procesu zwiększania efektywności energetycznej. W porównaniu z innymi działaniami podejmowanymi w ramach zielonej transformacji krajowej gospodarki, efektywność energetyczna charakteryzuje się większymi nakładami koniecznymi do poniesienia przez obywateli, w mniejszym zaś stopniu jej ciężar spoczywa na dużych przedsiębiorstwach. Takie działania jak wymiana źródeł ciepła, termomodernizacja domów czy inwestycje w energooszczędny sprzęt elektroniczny stanowią obciążenie dla budżetów polskich rodzin. Niezbędne są odpowiednie kroki zarówno na poziomie edukacyjno-promocyjnym (w celu wyjaśnienia obywatelom przyczyn, z których wynika konieczność poniesienia takich kosztów oraz potencjalnych korzyści z nich płynących) jak i finansowym (kontynuacja i zwiększanie budżetów już istniejących oraz uruchomienie nowych programów wsparcia finansowego dla ludzi chcących dokonać inwestycji w efektywność energetyczną).

Trzecim i ostatnim aspektem skutecznego wprowadzania w życie programu zwiększania efektywności energetycznej jest konieczność występowania instytucji państwa jako lidera pozytywnych zmian. Od stycznia 2019 r. wszystkie budynki użyteczności publicznej muszą być projektowane i wykonywane jako budynki o niskim zużyciu energii. Konieczna jest także modernizacja już istniejących budynków użyteczności publicznej tak aby spełniały one najściślejsze standardy efektywności. Rekomendowane jest narzucenie spółkom skarbu państwa wymogu stosowania się do najwyższych możliwych standardów efektywności na wszystkich obszarach, których to zagadnienie dotyczy (przeprowadzanie audytów energetycznych, modernizacja nieruchomości, inwestycje w efektywne energetycznie technologie). Wszystkie powyższe działania mają na celu promowanie i upowszechnianie wśród podmiotów prywatnych najlepszych możliwych praktyk w zakresie efektywności energetycznej.

Ponadto istotna jest ścisła współpraca państwa z sektorem prywatnym (stosowanie systemu zachęt i kar oraz narzucanie wysokich standardów). Należy przy tym jednak pamiętać, że niektóre rozwiązania systemowe, realizowane przez państwo, są niemożliwe do zastąpienia przez te proponowane przez sektor prywatny. Szczególnym przykładem są szerokie inwestycje w rozbudowę i modernizację publicznego transportu zbiorowego. Nawet duży udział zeroemisyjnych samochodów elektrycznych w ogólnej liczbie poruszających się po ulicach pojazdach nie zagwarantuje tak widocznych oszczędności w zapotrzebowaniu na energię (a co za tym idzie zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych) jak sprawnie funkcjonujący publiczny system transportu zbiorowego.

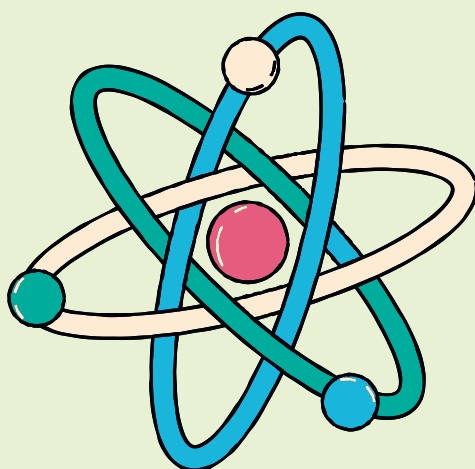
9. ENERGETYKA JĄDROWA

Autorka: Julia Gałosz

Przez stosunkowo niewielki obszar zajmowany przez elektrownie jądrowe oraz, względem ilości produkcji energii, energetyka jądrowa powinna zostać uznana jako jedno z narzędzi do skutecznej dekarbonizacji systemu elektroenergetycznego przy równoczesnym poszanowaniu środowiska naturalnego.

- (1.) Dla osiągnięcia celów dekarbonizacyjnych oraz zatrzymania ocieplenia klimatu na poziomie 1,5°C-2°C, wykorzystanie istniejących już elektrowni jądrowych powinno być promowane w Europie i na świecie. Nie powinno się zamykać istniejących elektrowni jądrowych i zastępować ich blokami węglowymi lub gazowymi.
- (2.) W miejscach gdzie to możliwe ze względu na geologię terenów, ekosystemy lokalne oraz infrastrukturę sieci przesyłowych, powinny być prowadzone inwestycje w bloki jądrowe nowych generacji.
- (3.) Rozwój technologii jądrowych powinien iść w parze z rozwojem OZE, systemów magazynowania energii i stopniowym przekształcaniem sieci przesyłowych. Energetyka jądrowa powinna działać w podstawie systemu elektroenergetycznego ze względu na stałość dostaw energii, a w miarę rozwoju i możliwości OZE być nimi uzupełniana.
- (4.) W ramach projektów badawczych i rozwojowych w Europie i na świecie, powinny być rozwijane nowe technologie (SMR, reaktory kolejnych generacji), ulepszany cykl paliwowy oraz metody zmniejszające do minimum oddziaływanie na środowisko. Inwestycje kapitału zagranicznego i krajowego w innowacyjne technologie powinny być ułatwiane poprzez aktualizacje ram prawnych.
- (5.) Inwestycje powinny być również wspierać tworzenie i rozwój badawczych reaktorów jądrowych, które poza możliwościami rozwoju technologii wytwarzania energii elektrycznej pokrywają zapotrzebowanie na np. promieniotwórczy jod, wykorzystywany w leczeniu chorób tarczycy.

10. UDZIAŁ MIAST W DYPLOMACJI KLIMATYCZNEJ

Autorka: Sylwia Łyskawka

Koniecznym jest rozpoznanie miast jako ważnego interesariusza w zakresie dyplomacji klimatycznej i włączenie ich do procesu negocjacji klimatycznych. Miasta od dawna angażują się w taką dyplomację poprzez np. schemat miast partnerskich czy inne międzymiastowe (i międzynarodowe) inicjatywy na rzecz klimatu.

- (1.) Miasta bardzo często stają się pierwszymi odbiorcami skutków zmiany klimatu. Z drugiej strony, dostarczają one lokalnej perspektywy podczas tworzenia planów adaptacji i mitygacji, najlepiej rozumiejąc potrzeby i uwarunkowania regionalne, tym samym wzbogacając rozmowy, które dzieją się obecnie na poziomie rządów państwowych, o unikalne spojrzenie.
- (2.) Miasta stanowią ważne źródło dokładnych informacji na temat efektywności wdrażania polityk adaptacyjnych oraz działań podejmowanych na rzecz zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych, stanowiąc więc rzetelne źródło danych, uzupełniając przygotowywane przez poszczególne kraje NDCs (ang. *Nationally Determined Contributions*).
- (3.) Należy rozpoznać miasta jako centrum innowacji klimatycznej, miejsce współpracy sektora prywatnego, akademii, samorządów i organizacji pozarządowych. Dzięki tej innowacyjności, miasta mogą zwiększać ambicję klimatyczną dostarczając nowych rozwiązań dla już istniejących problemów.
- (4.) Miasta są też centrum dialogu i tworzenia społeczeństwa obywatelskiego pracującego na rzecz klimatu. To w miastach powstają prężnie działające organizacje pozarządowe i młodzieżowe, często wywierające presję, zwiększając ambicje klimatyczne ich reprezentantów i reprezentantek w samorządach i rządach. Wnioski z tego dialogu mogą też być przekazywane, poprzez samorządy miejskie, na arenie międzynarodowej, w trakcie negocjacji klimatycznych.
- (5.) Warto rozpocząć dialog między UNFCCC a reprezentantkami i reprezentantami miast jeszcze przed szczytami klimatycznymi, aby byli oni informowani o postępach w rozmowach przygotowawczych i mogli w nich aktywnie partycypować.

11. ZWIĘKSZENIE ZNACZENIA OCEANÓW W ROZMOWACH O KLIMACIE

Autorka: Sylwia Łyskawka

Oceany są jednym z głównych źródeł tlenu, jednocześnie pochłaniając olbrzymie ilości dwutlenku węgla i regulując klimat na Ziemi. Bez oceanów nie ma naszej planety, a ich rozregulowanie przyspieszy zmianę klimatu.

Koniecznym jest nadanie odpowiedniej wagi tematyce ochrony mórz i oceanów podczas rozmów o adaptacji i mitygacji. Oceany powinny być uznane za jeden z priorytetów ochrony i wsparcia. W Glasgow powstała deklaracja na rzecz oceanów podpisana głównie przez sektor prywatny i organizacje pozarządowe. Do deklaracji powinny przystąpić przynajmniej wszystkie państwa z dostępem do mórz i oceanów, w których interesie leży ich ochrona dla przyszłych pokoleń.

Potrzebny jest fundusz wsparcia ochrony oceanów. Jednym z takich narzędzi finansowych mogą być - obecnie wprowadzone w nielicznych krajach, takich jak Seszele - blue bonds. Idea błękitnej ekonomii powinna być coraz szerzej rozpowszechniana, pokazując, że inwestycje w ochronę niebieskiej części planety może opłacać się nam wszystkim.

Należy wesprzeć również rozwój świadomości morskiej. Na chwilę obecną niewiele krajów posiada programy edukacyjne, które uczyłyby o wpływie obywateli oraz obywaterek na stan mórz i oceanów oraz powiązania między akwenami morskimi a klimatem. Warto uwzględnić tę tematykę w zakresie edukacji klimatycznej, tłumacząc połączenia między wszystkimi wodami świata (w tym rzekami) w formie wszechoceanu.

Ważnym narzędziem w ochronie oceanów jest ustanowienie stref ochronnych, czy też na terenie UE morskich obszarów Natura 2000. Chociaż ich liczba zwiększa się z roku na rok, koniecznym jest zintensyfikowanie badań nad ich efektywnością oraz przyspieszenie procesu ustanawiania stref chronionych w rejonach krytycznych dla zachowania bioróżnorodności morskiej.

Warto też zadbać o aspekt społeczny, czyli o użytkowników morza. Wraz z postępującą zmianą klimatu, sytuacja indywidualnych rybaków (w tym w szczególności kobiet związanych bezpośrednio lub pośrednio z rybołówstwem) oraz całych wiosek rybackich będzie się pogarszać. Należy zadbać o odpowiednią rekompensatę dla szczególnie dotkniętych grup społecznych oraz umożliwić im przebranzowanie się w sposób etyczny, bez wpływu interesów osób i instytucji trzecich.

W dyskusji o oceanie nie możemy zapominać o mokradłach, a w szczególności o zachowaniu raf koralowych i lasów namorzynowych. Nie powinniśmy jednak umniejszać znaczenia mniej zróżnicowanych biologicznie akwenów, takich jak mocno zindustrializowany Bałtyk.

Rozmowy o oceanach nie mogą jednak odbyć się bez podkreślenia wagi odpowiedniej gospodarki wodnej, nierozzerwalnie związanej z zarządzaniem zasobami morskimi. Wszelkie działania powinny być podejmowane od źródła, a zdrowe rzeki, to zdrowe morza i oceany.

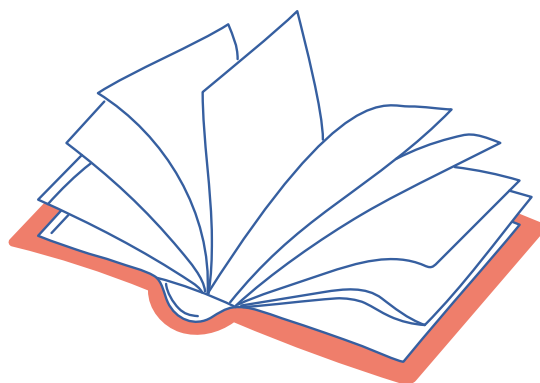
Co więcej, powinniśmy coraz więcej mówić o znaczeniu odpowiedniej gospodarki wodnej i wysokiej jakości wody pitnej w kontekście możliwych migracji i utrzymania stabilności oraz bezpieczeństwa na świecie.

12. EDUKACJA KLIMATYCZNA

Autor: Klimatyczny Dialog Młodzieżowy

Powinien zostać poruszony temat wprowadzenia obowiązkowej edukacji klimatycznej w szkołach podstawowych, ponadpodstawowych oraz na uniwersytetach. Edukacja powinna być zintegrowana z podstawą programową obowiązującą w danym państwie. Dlatego sugerujemy, aby niektóre zagadnienia związane z klimatem, były nauczane w ramach istniejących już przedmiotów szkolnych. Uczniowie powinni być edukowani na tematy związane z regionami, w których żyją, w perspektywie krajowej oraz globalnej.

Uważamy, że niezbędne jest systematyczne przeprowadzanie szkoleń dla nauczycieli w zakresie edukacji klimatycznej oraz lęku klimatycznego. Za szczególnie ważne uważamy nauczanie przezdoświadczenia, które może być realizowane chociażby w formie dyskusji inicjowanej przez nauczyciela. Nowoczesne formy nauczania pomogą również w rozwijaniu krytycznego myślenia u uczniów. Równie istotnym jest pokazywanie młodzieży mechanizmów stojących za zmianami klimatu. Wierzymy, że dzięki systematycznemu wprowadzaniu edukacji klimatycznej będziemy kształcić nie tylko świadome i odpowiedzialne społeczeństwo, ale również ekspertów, którzy są nam niezbędni do poszukiwania i wprowadzania nowych rozwiązań w zakresie walki ze zmianami klimatu.

13. ZAANGAŻOWANIE MŁODZIEŻY

W POLITYKĘ I NEGOCJACJE KLIMATYCZNE

Autorka: Katarzyna Smętek

Młodzież jest jedną z najliczniejszych grup wiekowych na świecie. Mając świadomość, że to właśnie przede wszystkim ona będzie musiała zmierzyć się z konsekwencjami kryzysu klimatycznego, nie pozostaje bierna na apele naukowców i podejmuje działania na rzecz włączenia młodych ludzi w politykę i negocjacje klimatyczne. Ma to na celu bezpośrednio przekazanie decydom postulatów młodzieży i przedstawienie głosu młodych na arenie międzynarodowej, jak i na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

COP26 był historyczną konferencją w kontekście młodzieży w przebieg wydarzenia. Do oficjalnej delegacji Polski na COP26 zostało włączonych aż osiem przedstawicieli młodzieży, którzy uważnie śledziły odbywające się rozmowy, jak również organizowali liczne spotkania z negocjatorami, aby rzetelnie reprezentować ich głos. Łącznie w COP26 wzięło udział ponad 20 młodych ludzi z Polski - pokazuje to jak duże zainteresowanie negocjacjami klimatycznymi istnieje wśród polskiej młodzieży oraz jak ogromny potencjał może zostać wykorzystany. Systematyczne i systemowe zaangażowanie młodzieży, zarówno na poziomie krajowym (np. poprzez organy doradcze, takie jak Młodzieżowa Rada Klimatyczna w Polsce) czy międzynarodowym (poprzez zapraszanie młodych ludzi do dołączenia do oficjalnych narodowych delegacji) pozwoli na rzetelne odpowiedzenie na postulaty młodzieży, jak i umożliwi młodym ludziom bezpośredni udział w procesach decyzyjnych. Konieczne jest utworzenie młodzieżowych organów doradczych przy resortach klimatu i/lub środowiska oraz rzeczywiste zaangażowanie młodych w dyskusję i branie ich uwag pod uwagę. Poprzez dzielenie się polskim doświadczeniem (Młodzieżowa Rada Klimatyczna istniejąca od września 2020 roku) i odniesionymi sukcesami (opiniowanie aktów legislacyjnych, ustaw; formalna i nieformalna edukacja klimatyczna; promocja kwestii klimatycznych), Polska może zachęcić w pozostałe strony do UNFCCC, a w szczególności państwa członkowskie Unii Europejskiej (ze względu na podobny status prawny, ustrój polityczny i sytuację geopolityczną) do wprowadzenia tożsamyh rozwiązań.

Konieczne jest również rozpoczęcie promocji włączania młodzieży w negocjacje klimatyczne - na wzór delegacji Polski na COP26, jak również UN Climate Action Summit w 2019 roku, podczas którego państwa członkowskie ONZ zostały zachęczone do zaproszenia przynajmniej jednego przedstawiciela młodzieży do delegacji danego kraju. Umożliwi to sformalizować udział młodych w międzynarodowych konferencjach klimatycznych, jak również pozwoli młodzieży oraz negocjatorom nawiązać współpracę skutkującą podjęciem odpowiednich działań na poziomie narodowym.

Ponadto należy pamiętać, że Klimatyczny Pakt przyjęty w Glasgow wzywał Strony Konwencji do zapewnienia konstruktywnego zaangażowania młodzieży w politykę klimatyczną na wszystkich szczeblach władzy. Zachęcił państwa, które jako kolejne obejmą prezydenturę w UNFCCC do współorganizowania z młodymi ludźmi corocznych spotkań, które służyłyby jako platforma do dialogu pomiędzy młodzieżą, przedstawicielami Stron i UNFCCC. Umożliwiłyby one m.in. wdrożenie programu dotyczącego Action for Climate Empowerment (ACE) ustalonego w Glasgow. Klimatyczny Pakt z Glasgow podkreślił również znaczenie wyników 16.

Konferencji Młodzieży organizowanej przez YOUNGO - oficjalne przedstawicielstwo młodzieży i dzieci przy UNFCCC, oraz Youth4Climate - wydarzenia poprzedzającego preCOP w Mediolanie. Państwa powinny podjąć działań na rzecz upowszechniania informacji na temat młodzieżowych wydarzeń towarzyszącym najważniejszym międzynarodowym spotkaniom klimatycznym oraz zapewnić odpowiednie wsparcie młodym aktywistom - zarówno merytoryczne, jak i finansowe i/lub logistyczne, które jest często niezbędne.

Raport został przygotowany we współpracy licznych przedstawicieli i przedstawicielek młodzieży, uczestniczących w Konferencji Klimatycznej (Szczyt Klimatyczny) COP26 w Glasgow.

Koordinacja

Monika Zimnoch, Młodzieżowa Rada Klimatyczna
Sylwia Łyskawka, Młodzieżowa Rada Klimatyczna
Julia Gałosz, Młodzieżowa Rada Klimatyczna
Julia Radzikowska, Młodzieżowa Rada Klimatyczna
Mateusz Rytlewski, Młodzieżowa Rada Klimatyczna

Współautorzy

Mateusz Ciasnocha, Rolnik, Ciasnocha Family Farms & CEO, European Carbon Farmers
Julia Gałosz, Młodzieżowa Rada Klimatyczna
Morgan Janowicz, Green REV Institute, Future Food 4 Climate
Sylwia Łyskawka, Młodzieżowa Rada Klimatyczna
Katarzyna Niemier, studentka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, aktywistka klimatyczna i społeczna
Julia Radzikowska, Młodzieżowa Rada Klimatyczna
Mateusz Rytlewski, Młodzieżowa Rada Klimatyczna
Jakub Seredyński
Katarzyna Smętek, Młodzieżowa Rada Klimatyczna
Wojciech Stangierski, Młodzieżowy Strajk Klimatyczny
Monika Zimnoch, Młodzieżowa Rada Klimatyczna

Oprawa graficzna

Sylwia Łyskawka, Młodzieżowa Rada Klimatyczna

Grafika: unsplash.com, canva.com

DANE KONTAKTOWE

MLODZIEZOWARADAKLIMATYCZNA@GMAIL.COM